

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Łodzi
Шуменски університет «Епископ Константин Преславски»

University of East London
WSHIU Akademia Nauk Stosowanych

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

Луцький національний технічний університет
Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій
Університету «Україна»

Міжрегіональна академія управління персоналом
Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань»

«ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В МІЖНАРОДНИЙ ПРОСТІР: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ»

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю
(м. Запоріжжя, 19 квітня 2024 р.)

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Łodzi
Шуменський університет «Єпископ Константин Преславський»
University of East London
WSHIU Akademia Nauk Stosowanych
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Луцький національний технічний університет
Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій Університету
«Україна»
Міжрегіональна академія управління персоналом
Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань»

**«ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В
МІЖНАРОДНИЙ ПРОСТІР: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ»**

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною
(м. Запоріжжя, 19 квітня 2024 р.)

Дніпро
«Середняк Т.К.»
2024

УДК 001.891(062.552)

I-73

I-73 Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інтеграція українських наукових досліджень в міжнародний простір: регіональний аспект» / Уклад.: Л.І. Полякова, В.В. Цибульська, О.В. Непша [Електронне видання]. Дніпро: «Середняк Т.К.», 2024. 574 с.

I-73 Materials of the II Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation “Integration of Ukrainian scientific research into the international space: the regional aspect”/ Compiled by L.Poliakova, V.Tsybulska, O.Nepsha [Electronic edition]. Dnipro : «T. Seredniak», 2024. 574.

ISBN 978-617-8139-78-0 (електронне видання)

В збірнику представлені матеріали доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інтеграція українських наукових досліджень в міжнародний простір: регіональний аспект», яка проходила в режимі он-лайн 19 квітня 2024 року на природничо-географічному факультеті Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. На конференції обговорювалися сучасні виклики щодо перспектив співпраці вітчизняних науковців із європейською науковою спільнотою у галузі права, історії, географії та туризму, а також фізичної культури, спорту та здоров'я людини.

Матеріали збірника тез сформовані за тематичними напрямками роботи конференції: 1. Сучасна історична наука у міжнародному контексті; 2. Міжнародне право в контексті геополітичних змін сьогодення; 3. Суверенітет держави: теорія сучасного етапу у воєнний та післявоєнний час; 4. Актуальні напрями сучасних географічних досліджень: теорія, методика, практика; 5. Туризм і рекреація: проблеми, виклики, перспективи; 6. Сучасні тренди фізичної культури, спорту та здоров'я людини. Окремо виокремлені доповіді співорганізаторів та гостей конференції з розділ 7. Міждисциплінарні напрями розвитку освіти та науки.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

ISBN 978-617-8139-78-0 (електронне видання)

© Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2024

© Автори статей

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. СУЧАСНА ІСТОРИЧНА НАУКА У МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ	
Богданов А. Б., Гудзь В.В. Усні історії бійців – добровольців українсько-російської війни як чинник національно-патріотичного виховання.	10
Галь Б. О., Швабюк Є. Д. Теорія складних систем в історичних дослідженнях.	16
Гасанов Гара огли. Сучасні дослідження архівних документів з історії українсько-турецьких відносин 1918–1920 рр.: історіографічний вимір.	19
Дар’я, Полякова Л.І. Особливості господарського життя греків на території Північного Приазов’я у ХІХ ст.	25
Девда Т. В., Полякова Л.І. Молокани – як різновид «духовних християн» в Україні.	30
Дорош Н. В. The interaction of protestant religious organizations and the slavic population of southern Ukraine.	34
Зубкович О. І., Ситник О.М. Загострення російсько-українських відносин у 2022 році.	37
Віталій, Крилова А.М. Діяльність Богдана Хмельницького як один з прикладів національної рішучості.	40
Пачев С. І., Созанський І. В. Матеріали перепису населення 1926 року як джерело дослідження етнодемографічного розвитку Запорізького округу.	43
Сворац Л. М., Міфологізація історія в контексті українсько-російської війни	46
Ситник О. М., Абдулова К. І. Особливості дослідження пам’яток середнього Подніпров’я скіфської доби: спільна україно-польська експедиція 1995–1997 рр.	50
Ситник О. М., Дорожкіна Г. В. Особливості трансформації більшовизму в російській неоімперіалізм.	55
Сушков С. В., Ситник О. М. Щодо питання історіографії вивчення нумізматики античних держав-полісів Північного Причорномор’я.	60
Шерстюк Н. Г., Пачев С.І. Історія жіночого руху ХVІІІ - ХХІ ст. у працях Мішель Перро.	65
Шкода Н.А. Участь студентів у діяльності Української соціалістичної партії та Української народної партії Наддніпрянщини на початку ХХ ст.	69
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО В КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗМІН СЬОГОДЕННЯ	
Анастасія, Предместніков О. Г. Роль міжнародного права у врегулюванні конфліктів та захисті прав людини в умовах сучасних геополітичних змін (російсько-українська війна).	74

Бикова Н. С., Татарінова С.О. Теоретичний аспект надання адміністративних послуг в Україні (на прикладі роботи ДП «Документ»).	78
Василенко В. В., Татарінова С.О. Причини та види агресивної поведінки особистості: соціальний аспект.	81
Дуліба Є.В. До питання виплат репарацій та створення спеціального міжнародного компенсаційного механізму для України	85
Майгор Н. А., Шукіорова Ю. О., Фурса В. О., Татарінова С.О. Джерела міжнародних соціальних стандартів у формуванні моделі соціальної політики в Україні.	89
Скребовська С. В., Предместніков О.Г. Глобальні тенденції в розвитку міжнародного права: виклики та можливості	93
Stadnik O. A., Nikitina I.P. Women in the armed forces: history and current situation.	96
РОЗДІЛ 3. СУВЕРЕНІТЕТ ДЕРЖАВИ: ТЕОРІЯ СУЧАСНОГО ЕТАПУ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС	
Гапотій В.Д., Узбек В.О. Особливості застосування сучасних методів викладання правових дисциплін у вищій школі	100
Berkovska K. O., Nikitina I.P. The influence of military conflicts on demographic processes.	109
Bilous A. I., Nikitina I.P. Internal migration: the impact of military conflicts on population movements.	114
Ostrovskiy V. O., Nikitina I.P. Modern trends and problems of gender participation in the army.	118
РОЗДІЛ 4. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ СУЧАСНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА	
Арабаджи О.С., Арсененко І.А., Донець І.А. Міграційні процеси в умовах російсько-української війни: прояви та виклики на прикладі прифронтової Запорізької області	123
Арабаджи О.С., Левада О.М. Формування демографічних понять в курсі географії загальноосвітніх навчальних закладах	128
Богер С.В., Прохорова Л.А. Геологічні пам'ятки природи як складова природно-заповідного фонду Львівської області	133
Буруяне Ю.М. Практичні роботи зі шкільного курсу «Географія» 6 клас Нової української школи	138
Василюк Л.А. Організація навчально-дослідницької діяльності учнів в шкільному курсі географії	144
Олена, Непша О.В. Геологічна оцінка родовищ підземних та мінеральних вод Запорізької області	148
Ганжа І.С., Прохорова Л.А. Степан Рудницький та його вплив на створення української національної географічної думки	154
Данило, Прохорова Л.А. Геолого-економічна оцінка запасів та видобутку сірки в Україні	159
Голуб О.С. Болота як природоохоронні території Шацького	164

національного природного парку	
Гришко С.В. Змістовний компонент виробничої педагогічної практики студентів спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)	169
Донець І.А., Арсененко І.А., Худобіна О.М., Хомотюк Ю.П. Стратегічні аспекти використання господарського потенціалу Волинської області	172
Дорошко Г.І. Самостійна робота як пізнавальна діяльність учнів у навчанні шкільної географії	178
Дьячкова А.В., Гришко С.В. Природні ресурси Тилігульського лиману та їх збереження	183
Євдокімова В.С., Портна А.А. Дослідження механічного складу ґрунтів Запорізької області	189
Денис, Непша О.В. Нерудні корисні копалини Запорізької області	193
Зав'ялова Т.В. Навчальна практика з географії ґрунтів в системі практичної підготовки студентів-географів	200
Віталій, Прохорова Л.А. Проблематика геолого-геоморфологічної будови Північно-Західного Приазов'я	203
Клименко В.М. Шкільна географія у 90-ті роки ХХ століття в Україні	209
Коваль Д.О., Непша О.В. Забезпеченість Запорізької області рудними корисними копалинами	217
Кудлай Н.М. Інтеграція фінансової грамотності на уроках географії	223
Лисенко В.І., Сурядна Н.М., Бартеньєв О.С. Вплив війни на природоохоронні території України.	228
Малуєв М.М., Непша О.В. Наслідки антропогенного впливу на геологічне середовище Землі	231
Роман, Гришко С.В. Геологічні та гідрогеологічні умови української частини басейну річки Тиса	234
Міщенко Н.О., Гришко С.В. Екологічні проблеми та охорона малих річок України	241
Непша О.В. Геолого-економічна оцінка Мокрянського-ІІ родовища гранітів Запорізька область)	246
Одарченко З.Є. Форми залягання кристалів гіпсу на території Запорізької області та сусідніх районів Дніпропетровської області	249
Покидько К.І. Відновлення Каховського водосховища: географічна концептуалізація	256
Прохорова Л.А. Медична географія у системі наук про Землю	260
Сапога Л.М. Формування просторових уявлень в шкільному курсі географії	264
Стросва М.Й., Сурядна Н.М., Бурцев В.В. Оцінка стану охоронних територій басейну річок Приазов'я.	269
Стросва М.Й., Шаптала К.В., Єрмоленко О.В. Водні ресурси Полтавщини та їх використання.	274
Максим, Непша О.В. Фізико-географічна характеристика басейну	

річки Берда	279
Шепітько Д.С., Непша О.В. Геоєкологічні проблеми річки Суха Московка (Запорізька область).	286
РОЗДІЛ 5. ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ: ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ	
Арсененко І.А., Арабаджи О.С., Донець І.А., Донченко Л.М. Туристична культурна та природна спадщина України: збереження в умовах військового стану та повоєнний час	290
Бейдик О.О., Арсененко І.А., Донець І.А., Гарбузов І.М. Військові конфлікти, політична нестабільність і тероризм на початку ХХІ сторіччя: вплив на розвиток міжнародного туризму	294
Воловик В. М., Шлапацький В. О. Дефініція пригодницького туризму	298
Денисик Г. І., Багрій В. І., Савчук Д. І. Пороги Середнього Побужжя як основа формування туристично-рекреаційних осередків.	304
Донець І.А., Арсененко І.А., Здор А.І., Хомотюк Ю.П. Історичні передумови та сучасний розвиток релігійного туризму Житомирщини	306
Зімов С.О., Прохорова Л.А. Підземні мінеральні води як чинник розвитку лікувально-оздоровчого та медичного туризму в Закарпатському регіоні.	313
Лившенко Т. О. Рекреаційний туризм в Україні під час війни: проблеми, виклики та перспективи.	319
Мірошник Л. П. Туризм в Україні: проблеми і перспективи.	323
Прегар В.В., Прохорова Л.А. Йодо-бромні ресурси як чинник оздоровчого туризму України.	328
Vasileva Vanya, Kabakchieva Dora, Pavlova Irina. Shumen Plateau Nature Park's (Bulgaria) tourist functions.	333
Muromtseva Yu. Kharkiv's industrial tourism resources and opportunities to use them for educational excursions.	355
РОЗДІЛ 6. СУЧАСНІ ТРЕНДИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	
Абдуллаєв А. К., Нестеров О. С., Ребар І.В. Психологічна підготовка спортсменів з вільної боротьби.	361
Бессараб А. О., Проценко А.А. Сучасні тенденції тренувального процесу кваліфікованих футболістів.	366
Буша А. С., Олійник М.О. Особливості засобів фізичної терапії при захворюваннях опорно-рухового апарату для дітей, які займаються футболом.	369
Олена, Суханова Г.П. Використання інноваційних фітнес-технологій у фізичній культурі студентської молоді (на прикладі спінбайк-аеробіки).	373
Гайова О.В., Севастьянов О.В. Пошук найпопулярніших видів фітнес-напрямоків серед здобувачів освіти коледжу.	376
Ковальчук О.В. Сучасні погляди на особливості фізичного розвитку в юнацькому віці	381

Котлова М. М., Олійник М.О. Вплив засобів лікувальної фізичної культури на психологічний стан людей похилого віку.	385
Котова О.В., Олександр. Перспективи подальшого розвитку системи вищої освіти в умовах воєнного стану.	388
Котова О.В., Сопотницька О.В. Особливості використання оздоровчих фітнес–технологій у фізичному вихованні студентської молоді в умовах дистанційної освіти.	392
Котова О.В., Сопотницька О.В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності в умовах сьогодення.	397
Котова О.В., Суханова Г.П. Мотивація здобувачів вищої освіти до занять різними видами рухової діяльності в умовах воєнного та дистанційного навчання	402
Інна, Котова О.В. Музично-ритмічна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в закладах вищої педагогічної освіти.	405
Максимчук Б. А., Максимчук І. А., Максимчук М. Б. Вплив усмішки на досягнення у спорті.	409
Митчик О. П. Олімпійська освіта школярів у закладах загальної середньої освіти.	412
Митчик О. П. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язберезувальної діяльності в закладах загальної середньої освіти.	416
Ольга, Олійник М.О. Особливості проведення занять з фізичного виховання з людьми середнього та літнього віку.	420
Мусієнко Н. Л., Котова О.В. Засоби та методи розвитку швидкісних здібностей дітей молодшого шкільного віку.	424
Олійник М.О., Олійник І.С. Особливості оптимізації психологічного стану людей похилого віку в процесі занять фізичною культурою.	428
Проценко А. А., Кириєнко О. Г. Педагогічна практика як засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в умовах дистанційної освіти.	433
Христова Т.Є., Калюжний М.Р. Сучасні аспекти збереження здоров'я здобувачів вищої освіти під час занять боксом.	437
Христова Т.Є., Лабунський А.Р. Динаміка функціонального стану футболістів старшого шкільного віку під впливом спеціальної психологічної підготовки.	440
Христова Т.Є., Сербіненко О.С. Комбіноване використання відновних засобів у процесі підготовки гандболістів старшого шкільного віку.	444
Христова Т.Є., Смоляченко М.М. Вплив занять футболом на фізичний та психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку.	448
Цибульська В.В., Ведмедьов І.А. Застосування системного підходу до розвитку витривалості в учнів 5-6 класів на уроках фізичної	452

культури.	
Цибульська В.В., Суханова Г.П. Застосування нових форм навчання щодо реалізації змісту реформи Нової української школи.	454
Цибульська В.В., Таранець К.О., Харченко С. С. Чинники формування основ здорового способу життя дітей 9-10 років в процесі занять фізичною культурою.	549
Чорнобай Ю. О. Використання технології диференційованого навчання на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах.	464
Шрамко В.В., Котова О.В. Нові підходи до проведення занять з фізичного виховання в закладах вищої освіти на сучасному етапі в умовах воєнного стану.	467
Mekhed Olha, Mekhed Dmytro. The role of modern technologies in forming digital security competences of future healthcare specialists.	474
Khrystova T.E., Vladyslav. Pedagogical design increase of physical fitness of teenagers with different types of body constitution.	479
Protsenko A.A., Khrystovoi R.Y. Strategic guidelines of the training process checker players.	483
РОЗДІЛ 7. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА НАУКИ	
Бабенко-Левада В.Г. Розвиток цифрових технологій у фінансовому секторі	488
Байтеряков О. З., Байтерякова Н. Ю. Формування культурної та іншомовної компетентності шляхом застосування музичних творів під час вивчення історії географічних відкриттів.	492
Баханова С.В. Екологічна спрямованість викладання курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у майбутніх екологів	496
Беценко Т.П. До питання про використання лінгвокраєзнавчої бази у процесі вивчення історії української літературної мови (на прикладі краєзнавчого матеріалу Сумського регіону).	502
Беценко Т.П. Значення курсу «Народознавство» в національній освітній парадигмі вищої школи.	506
Беценко Т.П. Мова як чинник державотворення.	510
Воровка М. І. Елементи непрямой дискримінації у сфері освіти	512
Клещова Л.А., Фурса В.О., Татарінова С.О. Війна проти України як чинник дитячої шкільної дезадаптації	516
Лисенко В.І., Кравченко В.О., Удовіченко С.О. Стале використання мисливської фауни та збереження середовищ існування диких тварин.	521
Лисенко В.І., Сурядна Н.М., Перхунков Д.С. Стале лісокористування у контексті нової лісової стратегії ЄС до 2030 року.	525
Мітітяк О.А., Фурса В.О., Татарінова С.О. Організаційні аспекти системи соціальних послуг в Україні	530
Мовчан А.О., Шевченко В.В., Непша О.В. Проблемне навчання як ефективний засіб розвитку пізнавальних творчих здібностей учнів.	534

постає як унітарний, неподільний, соборний організм, що визначає насамперед внутрішній політичний устрій держави, також в подальшому орієнтує на зовнішньополітичні напрями міждержавної взаємодії та комунікації.

Неоціненна роль мови в державі як ідеологічного чинника. Мовне питання є ідейним вибором програмних документів партій, політичних гасел, суспільно-етичних настанов, правових поглядів. Питання мови тісно пов'язане з політичною ідеологією в державі, шляхи і способи його розв'язання відбивають інтереси, світогляд, ідеали, настрої людності, класових прошарків, політичних партій, національних груп. Мовне питання також пов'язане із суспільною свідомістю і культурним розвитком нації.

Мову зараховуємо до культурних державотворчих феноменів, що визначають рівень розвитку духовних цінностей, створених етноносіями протягом всієї історії. Як відомо, культура об'єднує науку, освіту, мистецтво, літературу, мораль, уклад життя та світогляд. Усі ці складники наскрізно пронизує і об'єднує мова, виступаючи засобом їх реалізації.

Висновки. Отже, українська мова в Україні – потужний і органічний державотвірний чинник, що забезпечує повноцінний розвиток суспільства, є його надихаючою силою, фундаментальним ідеологічним підґрунтям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нестерович В. Ф. Поняття «державотворення в Україні» та його сутнісні риси// Право і суспільство. 2020. №1. С.77-85

Воровка Маргарита Іванівна,
докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя, Україна

ЕЛЕМЕНТИ НЕПРЯМОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ У СФЕРІ ОСВІТИ

Дискримінація може виявлятися в різних аспектах суспільного життя – громадсько-політичній діяльності, державній службі та місцевому самоврядуванні, трудових відносинах, сфері охорони здоров'я, освіті, соціальній

допомозі тощо. Найбільш очевидною є дискримінація у сфері праці, вищих рівнях влади та політики. Про це свідчать данні щорічної доповіді Всесвітнього економічного форуму щодо глобального індексу гендерного розриву – у 2022 році Україна знаходиться на 81 місці. Цей рейтинг є узагальнюючим результатом за чотирма показниками: економічна участь – 44 місце у рейтингу, освіта – 27 місце, здоров'я і безпека життя – 37 місце, політичні права та можливості – 100 місце. Незважаючи на значно менші показники гендерного розриву в економічній участі і освіті, ми мусимо пам'ятати, що гендерна дискримінація – явище системне та багатовимірне, яке ще дуже слабо фіксується на формальному рівні.

Це зумовлює актуалізацію гендерних досліджень у педагогіці та пояснює зростання дослідницького інтересу до гендерних проблем освіти в Україні. Незважаючи на досить інтенсивне розроблення названої проблеми протягом останніх півтора десятка років, у педагогіці зберігається термінологічна невизначеність і методологічна неузгодженість підходів [5].

У найзагальнішому розумінні, дискримінація – це порушення прав людини у будь якій сфері. На сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння цього поняття у міжнародних актах про права людини, міжнародному праві, практиці окремих держав.

ООН є міжнародним експертом з прав людини, тому слушно буде звернутися, до тлумачень, які наводить ця організація в Конвенціях, учасником яких є Україна. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960) тлумачить цей вид дискримінації як «будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або перевагу за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, економічного становища або народження, яке має на меті або наслідком знищення або порушення рівності відносин в галузі освіти» [3].

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок визначає цей вид дискримінації як будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямовані на ослаблення чи зведення нанівець визнання,

користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі [2]. Суттєво, що Комітет з прав людини ООН у загальних коментарях до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права уточнює, що «не всяке встановлення відмінностей у ставленні буде дискримінацією, якщо критерії для такої відмінності є розумними й об'єктивними, а їх цілі є відповідно до Пакту легітимними» [4, с. 16].

Аналогічним чином визначено поняття «дискримінація» у Законі України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (2012): «дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними» [1]. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» виокремлює п'ять форм дискримінації:

- пряма дискримінація – ситуація, за якої з особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поводяться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними;

- непряма дискримінація – ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має

правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними;

- підбурювання до дискримінації – вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками;
- пособництво у дискримінації - будь-яка свідома допомога у вчиненні дій або бездіяльності, спрямованих на виникнення дискримінації;
- утиск – небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери [1].

Внаслідок андроцентризму культури, суспільних інститутів та влади, практики гендерної взаємодії в умовах освітніх закладів також залишаються андроцентричними. Таке становище посилюють існуючі гендерні стереотипи щодо сфер зайнятості, професійної діяльності, уподобань, життєвих пріоритетів жінок у опозиції «сім'я–робота» тощо. Це зумовлює уразливість жінок до дискримінації у сфері освіти та праці у цій сфері, яка має, здебільшого, прихований характер.

Можна стверджувати, що при формальній, конституційній та законодавчо закріпленій рівності статей, між чоловіком і жінкою у різних сферах фактично існує нерівність, зумовлена вкоріненою в соціальних нормах, традиціях, звичаях, упередженнях дискримінацією. Ця дискримінація має прихований характер та виявляється у менш сприятливих для жінок умовах професійного зростання та реалізації порівняно з чоловіками. При цьому вона не є необхідною, правомірною та об'єктивно обґрунтованою. А отже, можемо говорити про існування елементів непрямой дискримінації у різних сферах суспільного життя, у тому числі в освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (укр/рос) ООН : Конвенція, Міжнародний документ від 18.12.1979. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_207

3. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти : Міжнародний документ від 14 грудня 1960 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_174

4. Протидія дискримінації за ознакою інвалідності : посібник для громадських організацій / за ред. М. Ясеновської. Х., 2011. 80 с.

5. Петрученя Г.Г., Воронка М.І. Концепт «гендерная культура» в педагогических исследованиях в Украине. *Психолого-педагогические проблемы личности и общества* : 2014 рік : Материали Межд. научн.-практ. конф, 20 февраля 2014 рік. Днепропетровск, 2014. С.199-200.

Клещова Людмила Анатоліївна,
здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна роботи,
Мелітопольський інститут екології та соціальних
технологій Університету «Україна»,
м. Київ, Україна

Фурса Вячеслав Олексійович,
старший викладач кафедри соціальної роботи
Мелітопольський інститут екології та соціальних
технологій Університету «Україна»,
м. Київ, Україна

Науковий керівник –Татарінова С.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи
Мелітопольський інститут екології та соціальних
технологій Університету «Україна»,
м. Київ, Україна

ВІЙНА ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ДИТЯЧОЇ ШКІЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ

Шкільна дезадаптація – це соціально-психічні та психофізичні розлади дитини, які заважають їй адаптуватися до нового середовища.

Це явище виникає тоді, коли дитина не може успішно адаптуватися до вимог та очікувань шкільного середовища. Дезадаптація може мати різні причини та прояви і пов'язана з впливом великої кількості взаємопов'язаних